

Inhoudelijk fundament economie, arbeidsmarkt en mobiliteit

Opmaat naar de economische agenda voor Alphen aan den Rijn

Inleiding

De gemeente Alphen aan den Rijn ontwikkelt een nieuwe economische agenda. De EDBA (Stichting Economic Development Board Alphen aan den Rijn) geeft inhoudelijk advies voor de totstandkoming van deze agenda. Daarvoor is een betrouwbare economische basis nodig, in de vorm van cijfers, trends en ontwikkelingen op een aantal relevante thema's. De inzichten moeten een belangrijke inhoudelijke basis bieden voor een nieuwe economische agenda, inclusief actieprogramma voor de komende jaren.

Inhoudelijk fundament

Ecorys heeft met deze rapportage een inhoudelijk fundament gelegd voor de nieuwe economische agenda door een analyse te maken van het huidige gebiedsprofiel en de huidige beleidskaders, en dit te confronteren met relevante trends en ontwikkelingen, en aanwezige kansen en uitdagingen waar de regio mee te maken heeft. Dit heeft geresulteerd in een set beleidsadviezen en adviezen die rekening houden met welke facetten van economisch beleid wel en niet maakbaar zijn: aan welke 'knoppen' er gedraaid kan worden. Deze rapportage is dus geen uitgewerkt actieprogramma.

Het inhoudelijk fundament gaat in op de volgende thema's:

- Economische structuur;
- Arbeidsmarkt en onderwijs;
- Innovatiekracht en werkmilieus,
- Circulariteit;
- Vrijtijdsconomie en gastvrijheid;

- Transport en logistiek.

Aanpak

Het inhoudelijk fundament voor de nieuwe economische agenda is gelegd door gebruik te maken van verschillende methoden en informatiebronnen. Allereerst is er gebruik gemaakt van desk research:

- beleidsstukken van de gemeente Alphen aan den Rijn;
- statistisch materiaal, onder andere het LISA vestigingenregister voor de economische structuur van de regio en gegevens van CBS en UWV voor de arbeidsmarkt, mobiliteit en dergelijke;
- publicaties van binnen de regio (o.a. nieuwe visie Toerisme en Recreatie van PReT en Strategische agenda Rijn- en Veenstreek 2020) en buiten de regio, voornamelijk van gevestigde instituten als de SER, OECD, ROA.

Aanvullend zijn gesprekken gevoerd met belangrijke stakeholders in de regionale economie:

- VOA (Vereniging van Ondernemers Alphen aan den Rijn);
- Greenport Boskoop, de belangenbehartiger van de sierteeltsector in Boskoop;
- Distripool, de belangenbehartiger van de transport & logistiek sector;
- Grimbergen Industrial Systems, een industrieel bedrijf met circulaire activiteiten ('circular changes');

- Centrummanagement Alphen aan den Rijn, belangenbehartiging van het centrum (voornamelijk retail).

Leeswijzer

Dit rapport biedt de uitkomsten van onze analyses. Er zijn [SWOT-analyses](#) uitgevoerd per thema en een overkoepelende SWOT. Een SWOT leidt echter nooit direct tot een conclusie, daarvoor is interpretatie en synthese nodig.

Daarom maken we in het hoofdstuk volgend op de SWOT-analyse een [synthese](#) door combinaties van (voor Alphen aan den Rijn) kansrijke maatschappelijke opgaven en economische sectoren te benoemen.

We eindigen met vier strategieën op basis van de SWOT's en synthese. Dit zijn: benutten, versterken, verdedigen en heroverwegen. Deze bieden de [beleidsadviezen](#) voor de nieuwe economische agenda.

De onderdelen in deze rapportage zijn ontstaan door het onderzoeksproces dat op de vorige pagina is toegelicht, namelijk desk research en gesprekken met belangrijke stakeholders. Met name het desk research heeft een rijke verzameling van feiten en cijfers opgeleverd. Deze inzichten zijn een belangrijke bron van naslag en zijn daarom in een aparte [bijlage](#) beschikbaar.

SWOT-analyse

Toelichting

Met een SWOT-analyse maken we een inventarisatie van de sterktes en zwaktes in de gemeente Alphen per thema. Het gebiedsprofiel, de trends en ontwikkelingen en beleidskaders (apart te raadplegen in de bijlage) vormden de input voor deze analyse.

Door de kennis over de interne sterktes en zwaktes af te zetten tegen de externe kansen en uitdagingen ontstaat inzicht in de strategische knelpunten en kansen voor Alphen aan den Rijn.

Er zijn aparte SWOT's gemaakt voor de volgende thema's:

- Economische structuur;
- Arbeidsmarkt en onderwijs;
- Innovatiekracht en werkmilieus,
- Circulariteit;
- Vrijtijdseconomie en gastvrijheid;
- Transport en logistiek.

Na dit hoofdstuk worden deze SWOT's geïntegreerd in een synthese van kansen voor groei en overkoepelende beleidsdhandvatten voor de gemeente Alphen aan den Rijn.

Economische structuur

Kansen

- Verdere groei in de logistiek (benutting van centrale ligging en schaarste aan distributielocaties in omliggende gebieden), met name in combinatie met duurzaamheid en circulariteit
- Verdere groei in de bouw (zeker wanneer bodemdaling wordt omgezet van bedreiging in expertisegebied; ook circulair bouwen biedt kansen voor expertisevorming)
- Combinatie van circulariteit en land/tuinbouw is een extra kans.

Sterkten

- Sterke specialisatie en expertise in de sectoren landbouw, bouwnijverheid, groot- en detailhandel, advies en onderzoek en logistiek.
- Boskoop als tuinbouwcluster.
- Groei in de sectoren bouwnijverheid, horeca, onderwijs en logistiek.
- Gunstig vestigingsklimaat voor nieuwe bedrijvigheid.
- Relatief laag aandeel ZZP'ers (gunstig voor innovatiekracht).
- Divers sectoraal portfolio dempt werkloosheidsgroei.

Uitdagingen

- Bodemdaling en stikstofregulering leggen beperkingen op in relatie tot landbouw, bouw en vervoersstromen.
- Schokken zoals een coronacrisis vormen een bedreiging voor het succes van de recreatie en toerismesector (met name horeca en evenementen) en retail/binnenstad.
- Duurzaamheid in de land- en tuinbouw is een opgave.
- Veel MKB-bedrijven; dit brengt uitdagingen met zich mee bijvoorbeeld ten aanzien van het innovatievermogen.

Zwakten

- Alphen aan den Rijn heeft een divers economisch portfolio, maar maakt daardoor (vooralsnog) geen duidelijke keuze voor groeisectoren.

Analyse

De economie van de gemeente Alphen aan den Rijn doet het momenteel goed op het vlak van bouw, logistiek, en de greenport-activiteiten. Er liggen duidelijke kansen om hier verder in te groeien. Voor de logistiek omdat de regio hier strategisch erg voordelig voor gepositioneerd is. En voor de overige voorbeelden wanneer dit gekoppeld wordt met enkele opgaven waar de gemeente en regio mee te maken hebben, zoals bodemdaling en circulariteit/duurzaamheid.

In Alphen aan den Rijn zijn relatief weinig ZZP'ers gevestigd. Dit is gunstig, omdat grotere bedrijven relatief meer innovatiekracht hebben dan eenpitters, die veelal proberen hun hoofd boven water te houden. Tegelijkertijd is Alphen aan den Rijn een echte 'MKB-gemeente' met veel bedrijven die enkele werknemers in dienst hebben. Deze groep innoveert doorgaans meer dan de groep ZZP'ers, maar minder dan grotere bedrijven. Vaak bestaat de drive om te innoveren wel, maar wordt men gehinderd door onvoldoende financieringsmogelijkheden en bedrijfsinrichting om te kunnen innoveren. Het zou een gemiste kans zijn als deze welwillende groep – waarvan er meerdere voorbeelden in Alphen aan den Rijn zijn, zie ook de bijlage – niet mee kan komen in de 'innovatie race' waar grotere bedrijven duidelijk een voorsprong hebben.

De economie van Alphen aan den Rijn kent een vrij divers profiel. Dat is een sterkte (vanuit het perspectief van

risicospreiding), omdat het in tijden van economische laagconjunctuur zorgt voor minder werkloosheidsgroei.

Het zorgt er echter wellicht ook voor dat de gemeente Alphen aan den Rijn tot op heden geen duidelijke focus heeft gelegd op groeisectoren. Het is belangrijk om dit in grotere mate wel te doen. Daarbij moet met name gekeken worden naar de sectoren waarin Alphen aan den Rijn al sterk is. De maakbaarheid van de economie is namelijk gering en wetenschappelijk onderzoek laat zien dat investeringen in economische sectoren die relatief nieuw zijn in een regio, of weinig binding met andere sectoren in die regio hebben, grote kans op falen hebben.

Naast bestaande sterke sectoren kan wel ingezet worden op sectoren die maatschappelijke uitdagingen met zich mee brengen. Dat zijn met name de landbouw en bouwnijverheid, logistiek, industrie, en ICT/techniek (zie ook Synthese, vanaf bladzijde 20).

Arbeidsmarkt en onderwijs

Kansen

- Centraal gelegen, goede verbindingen zodat ook werknemers van buiten de gemeente arbeidsmarkt kunnen betreden.
- Regio - bijna helft werkt in een sector waar ondanks corona een kleine krimp of een groei wordt verwacht, zoals zorg, openbaar bestuur informatie & communicatie sector, onderwijs, detailhandel/ food, en financiële instellingen.
- Omscholing van o.a. mbo'ers naar sectoren met grote vraag.

Uitdagingen

- Krappe arbeidsmarkt (rem op bedrijfsgroei).
- Coronacrisis (onzekerheid op arbeidsmarkt).
- Minder stageplaatsen en praktijkonderwijs door de coronacrisis, wat studenten minder voorbereidt op de arbeidsmarkt.
- Minder werkervaringsplaatsen mogelijk door de coronacrisis.
- Uitstroom hbo/wo gaat naar verwachting dalen, meer concurrentie om jonge werknemers die hoger onderwijs hebben gevolgd.

Sterkten

- Weinig werkloosheid (in januari, bij aanvang coronacrisis).
- Beroepsbevolking neemt in absolute aantallen de komende jaren toe.
- In de regio werkt 37% als ZZP of met tijdelijke aanstelling: Hoewel dit tegelijkertijd ook een zwakte is voor de regio, biedt deze flexibele arbeidsmarkt de mogelijkheid dat bedrijven flexibeler zijn tijdens een economische laagconjunctuur door de coronacrisis.

Zwakten

- Uitstroom van mbo en daarmee het aantal afgestudeerde mbo'ers dat de arbeidsmarkt betreedt in de regio gaat naar verwachting dalen.
- Mbo in Alphen heeft nu al te weinig uitstroom om in behoefte arbeidsmarkt te voorzien. Met name in de bouw, metaal, ICT, greenport, zorg en en logistiek.
- Mismatch - voorraad werkzoekenden sluit niet aan op vraag werkgevers. 60% van de mensen met een bijstandsuitkering heeft geen startkwalificatie.
- 28 % van de werknemers in de regio werkt in een sector die te maken heeft met (zeer) grote krimp van werkgelegenheid door corona, zoals de uitzendbranche, horeca, cultuur, en detailhandel non-food.

Analyse

De gemeente Alphen kende een redelijk goede startpositie aan het begin van de coronacrisis, met een relatief lage werkloosheid. Mede doordat de verschillende sectoren in Alphen gemiddeld aanwezig zijn, is de verwachting dat de huidige coronacrisis een relatief klein effect heeft op de werkgelegenheid in Alphen aan den Rijn. Desondanks loopt een niet te negeren deel van de economie kans op economische schade door de crisis.

De meeste afgestudeerde mbo'ers vinden doorgaans werk in de omgeving waar ze wonen en hier liggen kansen voor de gemeente Alphen aan den Rijn. Op dit moment is er een mismatch aanwezig is tussen de beschikbare mbo'ers en de gevraagde skills. Door de huidige coronacrisis zijn er op dit moment minder stageplaatsen en praktijkonderwijs, maar het is van essentieel belang om hierin te blijven investeren. Het mbo Rijnland heeft daarnaast opleidingen in de regio zoals de opleiding transport en logistiek, die jongeren kan opleiden voor een baan waar in de toekomst vraag naar is. Ook profileert de regio zich samen met de A12 corridor als een logistieke hub, waardoor extra personeel in toekomst hard nodig is.

Een aandachtspunt in de regio is het grote aantal mensen in de bijstand wat op dit moment geen startkwalificatie heeft, minimaal mbo 1 of hoger. De vraag naar werknemers in verschillende sectoren is echter hoog, dus zowel de gemeente

als het bedrijfsleven zijn geholpen als deze mensen aan het werk zouden kunnen komen. (Om)scholing zou hiervoor een oplossing kunnen zijn, zodat deze mensen ook weer aan het werk kunnen. Dit is echter gebaseerd op de situatie van vóór de Coronacrisis.

Met het oog op de toekomst is er behoefte aan hbo- en wo-afgestudeerden. De verwachting is dat vooral afgestudeerde hbo'ers in de toekomst schaarser zullen worden, waardoor de concurrentie om deze mensen groter wordt. Op dit moment is er geen hbo-vestiging in de gemeente Alphen aan den Rijn terwijl er meer dan 100.000 mensen in de gemeente wonen. Een eventuele samenwerking met een hbo-instelling en het aanbieden van opleidingen waaraan behoefte is in de regio op het gebied van circulariteit, zorg en welzijn, ICT en logistiek en transport kan een oplossing zijn om toekomstige tekorten in de regio op te vangen.

Daarnaast kent de regio waarin Alphen aan den Rijn is gelegen op dit moment een grote pendelstroom; meer mensen verlaten dagelijks de regio om te werken dan erin komen. De vraag naar werknemers is echter groot binnen de regio en als regio draag je wel de lasten, maar ontvang je niet de baten, als mensen door bijvoorbeeld een coronacrisis werkloos raken. Het is dus van belang om mensen te behouden binnen de regio of meer banen te creëren, zodat je als gemeente en regio de regie hebt op toekomstige problemen en ook kan aanpakken.

Innovatiekracht en werkmilieus

Kansen

- Verder uitbouwen van innovatie-ecosysteem in de gemeente.
- Kansen liggen ook in sterker betrekken van bedrijfsleven bij de opgaven en de netwerken tussen bedrijfsleven met kennis- en onderwijsinstellingen rondom thema's versterken.
- Ontwikkeling van platforms ("thematafels") om het bedrijfsleven onderling beter te kunnen verbinden en te laten innoveren.
- Regionale uitdagingen zoals bodemdaling kunnen omgezet worden in vorming van expertise.
- Ook andere cross-overs zorgen voor innovatie en groei.

Uitdagingen

- Coronacrisis zorgt voor onduidelijkheid over hoe de vraag naar werklocaties zich zal ontwikkelen. Mogelijk leidt de toegenomen mate van thuiswerken tot verschuivingen in de vraag naar formele werklocaties.
- Tekort aan werklocaties op middellange termijn indien geen extra aanbod wordt gecreëerd.
- Grote woningbouwopgave die de druk op transformatie van bedrijventerreinen doet toenemen.
- Veel MKB-bedrijven in de gemeente: zij hebben relatief meer moeite met blijven en innoveren dan grotere bedrijven.
- Vrijwel geen kansen voor nieuwbouw kantoren door herbestemming van panden op kantoorlocaties (stationsgebied en Henry Dunantweg)

Sterkten

- Hoge organisatiegraad van ondernemers in de gemeente.
- Goede triple-helix overlegstructuur, Economic Development Board Alphen en aansluiting bij Economic Board Zuid-Holland
- Relatief veel bedrijven in de KvK Innovatie Top 100 (circa twee per jaar).
- Voldoende aanbod van bedrijfskavels (op korte termijn).

Zwakten

- Het aantal snelgroeiende bedrijven per 1.000 vestigingen ligt dicht bij het Nederlandse gemiddelde; Alphen aan den Rijn onderscheidt zich hier niet in.
- De intensiteit van technologische innovatie in de regio is relatief laag.
- Verbetering van het huidige ecosysteem dat innovatie stimuleert en faciliteert is wenselijk.

Analyse

Alphen aan den Rijn heeft momenteel enkele zeer innovatieve bedrijven, die bijvoorbeeld in de KvK Innovatie Top 100 zijn opgenomen. Gemiddeld ligt het aantal snelgroeiende bedrijven niet hoger dan landelijk. Ook laten de cijfers van de R&D activiteit (technologische innovatie) zien dat de regio waarin Alphen aan den Rijn ligt, op dit vlak bepaald geen koploper is. Dit hangt mogelijk samen met het grote aantal MKB-bedrijven in de gemeente; innovatie is voor het MKB lastiger dan voor grote bedrijven door de geringere financiële draagkracht. Er is echter meer inzicht nodig in de financiële draagkracht van deze groep om te kunnen innoveren, en of deze groep belemmeringen ervaart. Dat vraagt om aanvullend onderzoek.

Wil Alphen aan den Rijn zich naar de voorhoede van innovatie bewegen, dan zal er een concrete innovatieagenda ontwikkeld moeten worden. Het hoofdstuk Synthese benoemt concrete voorbeelden voor in zo'n innovatieagenda.

In de gemeente zijn er op zeer korte termijn voldoende werklocaties, maar uitbreiding is op langere termijn onvermijdelijk om economische groei te realiseren. Dit geldt zowel voor de bedrijventerreinen (zeker wanneer de kansen voor een circulaire en logistieke hub worden benut) als voor de kantoorlocaties. Momenteel is er door het coronavirus minder behoefte aan kantoorruimte, maar Ecorys verwacht geen substantiële reductie in de toekomstige vraag naar

kantoorruimte. Zelfs wanneer een deel van de kantoorwerkers vaker thuis zal werken in de toekomst, zal economische groei zorgen voor een tegengestelde beweging, namelijk extra vraag naar kantoorruimte. Het exacte saldo van deze twee “tegenpolen” is nog duidelijk. Bovendien lijkt Corona met name van (negatieve) invloed op de vraag naar grootschalige kantoorruimte; gezien de Alphense bedrijvigheid (veel gemengd profiel) lijkt minder vraag naar kavels vanwege thuiswerken minder logisch. Dit laat kansen voor behoud van kleinschaligere kantoorruimte in de gemeente Alphen aan den Rijn. Momenteel staat door transformatie van kantoorruimte (o.a. stationsgebied en Henry Dunantweg) naar woningbouw het aanbod al onder druk. Mogelijkheden voor kantoorruimte zijn er nu enkel in bestaande panden of aan de Flemingweg (1 kavel nog beschikbaar). Ruimte voor (kleinschalige) kantoren lijkt nodig te blijven richting de toekomst; het is dus belangrijk om die ruimte te behouden en courante leegstaande kantoorpanden niet zomaar laten transformeren.

Tot slot is het een opgave om voldoende schuifruimte te behouden voor bedrijvigheid op werklocaties die te maken krijgen met transformatie naar woningbouw.

Belangrijk voor het bereiken van innovatie is dat er niet alleen de fysieke ruimte is om te innoveren, maar ook dat welwillende en innovatieve ondernemers in Alphen aan den Rijn elkaar kunnen vinden. Innovatie ontstaat door het combineren van

kennis en expertise uit verschillende richtingen (ook wel cross-overs genoemd). Momenteel kunnen deze cross-overs nog onvoldoende ontstaan doordat de contacten tussen verschillende innovatieve sectoren nog onvoldoende van de grond komen. Hiervoor zijn sectorale (of beter nog, cross-sectorale) platforms nodig waardoor Alphense bedrijven meer met elkaar in contact kunnen komen en samenwerkingen tot stand kunnen komen, de zogenaamde “thematafels”.

Verder is het ook belangrijk dat er voldoende “incubatievermogen” ontstaat. Meer coaching door succesvolle ondernemers en ondersteuning bij het opzetten van een onderneming is hierin belangrijk. Ook kunnen er innovatieprijzen en kennisdeelsessies georganiseerd worden om een cultuur van ondernemerschap en innovatie te creëren.

Circulariteit

Kansen

- Er zijn veel 'koppelkansen': de opgaven rondom bodemdaling, de woningbouwopgave en duurzaamheid hebben allemaal een circulaire component. Kennisontwikkeling is kansrijk.
- De gemeente heeft met de Greenport Boskoop al een hele specifieke sector die wereldwijd bekend is en zich verder kan onderscheiden.
- Ruimte om nieuwe circulaire werklocaties te ontwikkelen ten zuiden van de N11 (vanuit economisch perspectief en vanuit bereikbaarheidsperspectief).

Sterkten

- Er zijn al een aantal grote bedrijven in de gemeente gevestigd die zich met circulair en duurzaam ondernemen bezighouden.
- Samenwerkingsverband Groene Hart Werkt! waarin al verschillende partijen met elkaar samenwerken.
- Circulaire economie en circulaire bedrijven zijn belangrijk speerpunt in duurzaamheidsbeleid gemeente en van de accountmanager circulaire bedrijven.

Uitdagingen

- Faciliteren en onderhouden van (nieuwe) infrastructuur en werklocaties voor nieuwe en huidige bedrijven die zich bezighouden met circulair en duurzaam ondernemen.
- Het vinden van geschikte werknemers binnen de eigen regio.
- Alphen profileren als circulair 'middenpunt' ten aanzien van de grote steden.

Zwakten

- Weinig tot geen ruimte in het huidige aanbod werklocaties voor uitbreiding of nieuwe bedrijven. (en specifiek: weinig aanbod voor hoge milieucategorieën/HMC).
- Ambitie mag sterker worden uitgesproken en er moet een duidelijke toekomstplan worden opgesteld wat de gemeente wil hebben bewerkstelligd in 2030-2050.

Analyse

De roep om meer circulariteit en duurzaamheid klinkt steeds breder in de maatschappij en de gemeente Alphen aan den Rijn is zich daar ook steeds meer van bewust. Circulair ondernemen biedt economische kansen voor de gemeente Alphen aan den Rijn en in de gemeente zijn ook al enkele bedrijven die zich hier in hebben gespecialiseerd.

Het valt op dat de gemeente Alphen aan den Rijn nog geen duidelijke definitie/afbakening van het begrip circulaire economie heeft gekozen. Het PBL definieert de circulaire economie als volgt. *Een circulaire economie is gericht op het langer in de productieketen houden van grondstoffen, met als doel een optimaal gebruik en hergebruik van grondstoffen, dus met de hoogste waarde voor de economie en de minste schade voor het milieu.* Deze definitie past wellicht goed bij de huidige ontwikkelingen die reeds in Alphen aan den Rijn te zien zijn.

Kansrijke toepassingen van circulaire economie zijn de circulaire landbouw, circulair bouwen en renoveren, circulaire sierteelt en de circulaire maakindustrie.

De gemeente moet wel investeren in nieuwe werklocaties en infrastructuur om deze kansen in de toekomst te benutten. Zo is er bijvoorbeeld voldoende aanbod van werklocaties met hogere milieucategorieën nodig en brengt circulaire economie ook de

nodige (zware) vervoersstromen met zich mee, zowel over de weg als over het water en door (aan- en afvoer)leidingen.

Bij goede toepassing vormen deze stromen geen hinder voor de dorpskernen, maar het vergt wel bestuurlijke keuzes.

Vrijtijdseconomie en gastvrijheid

Kansen

- Verdere groei van het economisch belang van recreatie en toerisme in de regio.
- Link met de groen-blauwe infrastructuur die een kracht van de gemeente (en omliggende gebied) is.
- Publiekstrekkingen als Avifauna, Archeon en Boskoop hebben veel concrete plannen voor doorontwikkeling.
- Er liggen kansen voor Alphen aan den Rijn als centrum-gemeente voor recreatie en toerisme in het Groene Hart.
- Vergrijzing zorgt voor grotere afzetmarkt recreatie en toerisme

Uitdagingen

- Andere steden in het Groene Hart (o.a. Gouda) hebben zich relatief sterker geprofileerd op recreatie en toerisme dan Alphen aan den Rijn. Het is de uitdaging om geen (relatieve) positie te verliezen en juist weer 'in the picture' te komen bij bezoekers en toeristen.

Sterkten

- Aanwezigheid van een aantal bekende bovenregionale attracties. Onder andere Bentwoud, Avifauna, Archeon, Zegerplas en Boskoop.
- Landschap en de cultuurhistorische waarde door onder meer molens en droogmakerijen.
- Aanwezigheid van veel fiets- en wandelroutes.
- Aanwezigheid van water en daarmee veel mogelijkheid voor recreatie aan de vaarten, plassen en rivieren.

Zwakten

- Er is nog maar beperkt sprake van een actiegericht samenwerkingsverband in het gebied. De stakeholders (bedrijven en instellingen) zijn met name bezig met het zoeken naar een gezamenlijke strategie.
- Er is relatief weinig budget beschikbaar binnen de gemeente voor city- en regiobranding.
- Er zijn relatief weinig verblijfsmogelijkheden, waardoor het faciliteren van meerdaags toerisme een uitdaging wordt.

Analyse

Het Platform Recreatie en Toerisme (PReT) van de regio Alphen aan den Rijn heeft recent haar Toekomstvisie en Actieagenda voor 2020-2025 gelanceerd. Daarin wordt gesteld dat Alphen aan den Rijn duidelijke potentie heeft voor verdere groei in recreatie en toerisme. Wel zijn er volgens het PReT verbeteringen nodig in de organisatiegraad van de stakeholders, in de bereikbaarheid van de regio en in de aantrekkelijkheid van het stadscentrum.

We delen deze observatie, maar plaatsen kanttekeningen bij de haalbaarheid van een dergelijk brede scope. Er ontbreekt een goede focus op de meest kansrijke toeristische aantrekkingskrachten. De kracht van de gemeente Alphen aan den Rijn ligt – afgezien van de publiekstrekkingen als Avifauna en het Archeon – niet zo zeer in het stadscentrum, maar met name in de groenblauwe infrastructuur. Dit biedt kansen voor fiets-, wandel- en waterrecreatie.

Wanneer ook wordt ingezet op het bieden van verblijfsmogelijkheden (die nu relatief schaars zijn in de gemeente) en op het maken van cross-overs met bijvoorbeeld de Greenport of met andere ondernemers in de gemeente, om toeristen een grotere belevingswaarde te geven, liggen er kansen voor groei van recreatie en toerisme.

Transport en logistiek

Kansen

- Betere benutting N207.
- Aantakking op MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) voor betere OV bereikbaarheid.
- Ontwikkeling van een multimodale high value (relatief veel werkgelegenheid) distrihub, met maatschappelijk economische meerwaarde.
- Bekijk of Steekterpoort II voldoende is, of dat er aanvullend (grootschalige) ontwikkelkansen zijn.
- Verduurzaming (logistieke) mobiliteit in centrum.

Uitdagingen

- Creëer voldoende ontwikkelruimte voor high value distri activiteiten. Is Steekterpoort II wel groot genoeg?
- Scherpe marktprofilering en bedrijfsacquisitie strategie voor de logistieke sector om maatschappelijk rendement te optimaliseren (m.n. voldoende werkgelegenheid).
- Goede oplossingen voor aansluiting arbeidsmarkt op high value distri profiel.
- Voldoende financiële dekking voor middellange termijn mobiliteitsopgaven.
- Is het mogelijk de pendelstromen terug te dringen: meer Alphen werk voor Alphenaren?

Sterkten

- Goede ontsluiting op weg, water en rail.
- Aantrekkelijk voor logistiek/distributie/groothandelsbedrijven met Randstad als primaire verzorgingsgebied.
- Goed OV product met bus en trein.
- Centrale ligging in Randstad vergemakkelijkt pendel, zodat o.a. soepele functioneren arbeidsmarkt wordt bevorderd.
- MeerjarenInvesteringsPlan Infrastructuur Alphen: dekking komende 4 jaar geborgd.

Zwakten

- Ondanks aantrekkelijk profiel van high value distributie voor lbo/mbo opgeleiden (>80% totale werkgelegenheid in distributiebedrijven), toch nog geen directe match met lokale profiel van werkzoekenden.
- Te weinig ruimte beschikbaar voor vestiging high value distri bedrijven.
- Is er voldoende draagvlak voor ontwikkeling logistiek?
- Nog geen dekking voor twee belangrijke opgaven (Beter Bereikbaar Gouwe, noord-west ontsluiting Alphen aan den Rijn).

Analyse

Duidelijk is dat voor transport en mobiliteit de centrale en multimodaal ontsloten ligging van Alphen in de Randstad een “kroonjuweel” genoemd mag worden.

Het is niet zo zeer de uitdaging om vanuit de logistiek bedrijven geïnteresseerd te krijgen in een vestiging in of rond Alphen, of om inwoners aan te trekken op de arbeidsmarkt in Alphen, of via pendel op arbeidsmarkten in de grote gemeenten op nabije afstand van Alphen. Het is veeleer de uitdaging om die high value distributiebedrijven te vestigen met een duidelijke toegevoegde waarde voor Alphen (werkgelegenheid, binding met andere Alphenese sectoren), en om vanuit mobiliteitsperspectief niet zo zeer te functioneren als een “transitpunt”, maar veel meer als een “duurzame hub”.

De meeste potentie zien we in een nieuwe, gecombineerde logistieke en circulaire hub (orde grootte 40-50 hectare).

Hiermee kan worden ingespeeld op de noodzaak van schone en slimme mobiliteit in het kader van verduurzaming. Deze hub kan dan dienen als city hub aan de rand van Alphen aan den Rijn, die de hele stad kan bedienen met emissieloze last-mile distributie.

Tegelijkertijd moet bemerkt worden dat circulariteit met aanzienlijke vervoersstromen gepaard gaat. Efficiënte

combinatie van die stromen met de activiteiten op een logistieke hub zorgt niet alleen voor een positieve business case, maar ook voor grotere maatschappelijke acceptatie, doordat de circulaire activiteiten met hinderprofiel niet verspreid over Alphen aan den Rijn zullen ontstaan.

Ten slotte is de beschikbaarheid van de juiste groep beschikbare werkzoekenden een aandachtspunt voor verdere groei van de hoogwaardige logistiek in Alphen. Ondanks het aantrekkelijke profiel van high value distributie voor lbo/mbo opgeleiden (dit is doorgaans >80% van de totale werkgelegenheid in distributiebedrijven) lijkt er toch nog geen directe match met het lokale profiel van werkzoekenden. Inzet van arbeidsmigranten is een optie, maar de geraadpleegde distributiebedrijven zien meer kansen voor om- en bijscholing van de bestaande groep werkzoekenden. Dit schept ook minder uitdagingen t.a.v. huisvesting.

Op de volgende pagina is een case study uitgewerkt waarin een voorbeeld wordt gegeven van hoe zo'n duurzame gecombineerde logistieke en circulaire hub

Case study: moderne logistiek en maakindustrie in Tilburg Wijkevoort

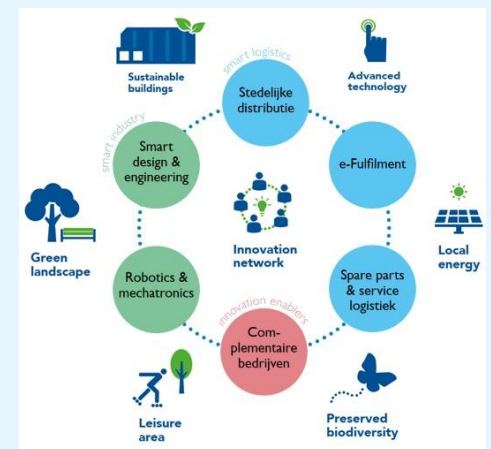
Tilburg is samen met Waalwijk een logistieke topregio in Nederland en Europa. Regionaal is afgesproken om in Tilburg op de locatie Wijkevoort ruimte te bieden aan grootschalige (logistieke) activiteiten waardoor bestaande en nieuwe bedrijven betere ontwikkel- en groeimogelijkheden krijgen, omdat er op dit moment een beperkt aanbod is van grote kavels. Het doel hiervan is versterking van de Tilburgse en regionale economie en meer werkgelegenheid. In het voorjaar van 2021 wordt in alle waarschijnlijkheid het bestemmingsplan goedgekeurd door de gemeente en de ontwikkeling zorgt voor 2800 tot 4000 nieuwe banen.

De eisen die worden gesteld aan de nieuwe bedrijven zijn streng, want de bedrijven moeten een impuls geven aan de Tilburgse economie en de werkgelegenheid en duurzaam worden gebouwd. Het bedrijventerrein wordt een duurzaam en energieneutraal terrein waar plek is voor maximaal 80 hectare aan bedrijfskavels, waar voornamelijk Smart Logistics en Smart Industry bedrijven zich zullen gaan vestigen. Daarnaast komen er 200.000 zonnepanelen en worden er rondom de geclusterde bedrijfskavels groene zones aangelegd, zodat het bedrijventerrein in de omgeving past en omliggende woonregio's naast eventuele werkgelegenheid kunnen profiteren van extra recreatiemogelijkheden.

De gemeente Tilburg heeft voor Wijkevoort vier scenario's laten ontwikkelen afhankelijk of zowel Smart Logistics en Smart Industry door zet, of maar één van de twee Smarts. Dit geeft haar een goed overzicht wat de mogelijkheden zijn en wat de gevolgen zijn voor de ruimte- en arbeidsvraag. Daarnaast wordt de waarschijnlijkheid van het uitkomen van deze verschillende scenario's onderzocht, want waarschijnlijkheid is anders dan wenselijkheid. Tevens is voor hun per scenario inzichtelijk gemaakt hoeveel arbeidsplaatsen er per scenario, studie en sector nodig zijn. Dit resulteert uiteindelijk in duidelijk en helder overzicht van het aantal arbeidsplaatsen naar opleidingsbehoefte per scenario. Als laatste zijn de gevolgen voor de verschillende beroepen in kaart gebracht, zodat het onderwijs in de regio zich hierop kan aanpassen en de extra banen die vrijkomen bij het realiseren van Wijkevoort door mensen in de regio kunnen worden opgevuld.

De gemeente Tilburg heeft dus op basis van verschillende onderzoeken een strategie ontwikkeld om een nieuw bedrijventerrein te ontwikkelen waarop alleen ruimte is voor duurzame bedrijfsvoering. Door tevens in kaart te laten brengen welke ruimte- en arbeidsvraag hiervoor nodig is, kan de gehele regio hier zich op instellen en kunnen alle opleidingsniveaus profiteren van nieuwe werkgelegenheid. Daarnaast is er een scherp oog voor de omgeving, zodat er geen negatieve externe effecten optreden.

Pijlers van ontwikkeling in Wijkevoort

Bron: gemeente Tilburg (2020)

Case study: duurzaam transportbedrijf Lessgo

Sinds een jaar staat ondernemer Iwan Blokker aan het hoofd van het Alphen bedrijf Lessgo. Bij het opzetten van het bedrijf was het doel van Blokker om een duurzaam overslagbedrijf te realiseren. Blokker vindt dat transport en logistiek in Alphen aan den Rijn veel slimmer en duurzamer georganiseerd kunnen worden. Lessgo verzorgt met drie lichte elektrische trucks en twee bakfietsen het lokale transport voor meerdere Alphen bedrijven. Het bedrijf probeert alle zendingen die Alphen aan den Rijn binnenkomen, zo veel mogelijk te bundelen. En door zo veel mogelijk buiten de spits te bezorgen, worden files en geluidsoverlast verminderd. Het bedrijf werkt samen met lokale partners die ook een duurzaamheidsdoelstelling hebben. Een belangrijke partner is Drukkerij Holland, die werkt met papier en karton afkomstig van bermgras en in Nederland gerecycled papier. Sinds de oprichting heeft Lessgo een CO₂-besparing van ruim 5.500 kilo bereikt, waarvan ruim 850 kilo in september 2020. Het uiteindelijke doel is om te gaan fungeren als duurzame city hub voor transport in en om Alphen aan den Rijn.

Bron: Lessgo/Facebook (2020)

Case study: Elektrificatie van de binnenvaart

Multimodaal transport (met meer gebruik van de scheepvaart) is hard nodig om de transport en logistieksector te verduurzamen. De startup ZES, die is opgericht als samenwerking tussen ING, energieleverancier Engie, maritiem technologiebedrijf Wärtsilä en het Rotterdamse Havenbedrijf, bewijst dat de binnenvaart nog duurzamer gemaakt kan worden. ZES maakt het mogelijk om te varen met batterij-aangedreven schepen. Het eerste schip, de Alphenaar, vaart met verwisselbare batterijcontainers. Hiermee is een actieradius van 50 tot 100 kilometer mogelijk. Per schip levert dit een jaarlijkse CO₂-besparing van ruim duizend ton op. Alphen aan den Rijn heeft de primeur met het eerste oplaadstation van Nederland, op de containerterminal Alpherium. Exploitatie vindt voorlopig plaats door terminal- en barge-operator CCT, dat voor Heineken jaarlijks grote aantallen containers (2,5 miljoen flesjes per vracht) vervoert tussen Alphen aan den Rijn en Rotterdam/Antwerpen. Dit kan een van de impulsen zijn voor een duurzame logistieke hub in Alphen aan den Rijn.

Bron: zeroemissionservices.nl (2020)

Synthese

Door alle SWOT-analyses in onderlinge samenhang te bestuderen, ontstaat een beeld waarin sprake is van meerdere clusters van kansrijke activiteiten. Deze clusters zijn geïdentificeerd op basis van de maatschappelijke trends, ontwikkelingen en uitdagingen waar Nederland en Alphen aan den Rijn voor staan. Het betreft: 1) circulariteit, 2) transport en logistiek, 3) bodemdaling, 4) digitalisering en automatisering, en 5) de beleveniseconomie.

In de figuur op de volgende pagina hebben we deze vijf categorieën gekruist met de economische sectoren die in Alphen aan den Rijn aanwezig zijn. Per sector is aangegeven in welke mate deze sector kansen biedt voor economische groei. Twee pluspunten staan voor de hoogste kansrijkheid; één pluspunt wordt ook als enigszins kansrijk voor Alphen aan den Rijn gezien en de overige cellen zijn neutraal of niet kansrijk in combinatie met de desbetreffende opgave.

In totaal zijn er zes clusters, die hierna toegelicht worden:

1. Circulaire vormen van productie en bouw;
2. Toekomstbestendige bouw;
3. Hoogwaardige transport en logistiek;
4. Kennis en expertise op het gebied van circulariteit, logistiek en bodemdaling;
5. Diensteninnovatie met inzet van digitalisering en automatisering in de ICT, fintech, zorg en welzijn;
6. Leisure.

Kansenmatrix voor robuuste economische groei in Alphen aan den Rijn

Sector ↓	Circulariteit	Transport en logistiek	Bodemdaling	Digitalisering en automatisering	Belevenis-economie
Land- en tuinbouw	+		+		+
Bouwnijverheid	① +		② +		
Industrie	+				
Nutsbedrijven	+				
Handel en logistiek	③ +	+		+	
Advies en onderzoek	+	+	+		
Onderwijs	④ +	+	+		
Overheid	+				
ICT en fintech				+	
Zorg en welzijn				⑤ +	
Cultuur, sport en recreatie					⑥ +
Horeca en logies					

1. Circulaire vormen van productie en bouw

Alphen aan den Rijn heeft momenteel al enkele toonaangevende bedrijven die circulariteit als kern van hun activiteiten hebben. Met de noodzaak van het vergroenen van de economie liggen hier veel kansen voor Alphen aan den Rijn om de bestaande expertise ten aanzien van circulariteit aan meer sectoren te verbinden. We zien de volgende cross-overs met potentie:

- **Circulaire landbouw.** Dit is met name gericht op het in stand houden van de ondergrond. Mogelijke oplossingsrichtingen zijn extensievere landbouw, introductie van nieuwe technologieën om de bodem minder te belasten en introductie van andere koeienrassen, zoals de Blaarkop en Waterbuffel. Verder is het mogelijk om de draagkracht van de ondergrond te vergroten met onderwaterdrainage en landophoging te plegen met organische massa.
- **Circulaire sierteelt.** Door gewasrotatie ('polycropping') neemt de milieudruk af en zijn er minder grondstoffen nodig ten opzichte van monocultuur. Bovendien kunnen inputs slim uitgewisseld worden tussen sectoren. De sierteelt kan bijvoorbeeld biobased materialen leveren aan de maakindustrie, en de sierteelt kan juist CO₂-reststromen van de industrie en energiesector gebruiken.
- **Circulaire maakindustrie.** Hierbij ligt met name de ontwikkeling in het circulair maken van de productieketen, waardoor er geen grondstoffen verspild worden. Zo kan

verpakkingsmateriaal bijvoorbeeld gemaakt worden van biobased materialen, waaronder gewassen als Miscanthus en organische reststromen.

- **Circulair bouwen en renoveren.** Ook bij nieuwbouw van woningen worden in toenemende mate oude bouwmaterialen opnieuw gebruikt.

2. Toekomstbestendige bouw

In de gemeente Alphen aan den Rijn zijn relatief veel bouwbedrijven gevestigd. De bouwnijverheidssector heeft het afgelopen decennium ook als één van de best presterende sectoren gefungeerd in de lokale economie (banengroei van 28,4 procent, in combinatie met een toename van het aantal vestigingen met 31,9 procent).

Naast circulair bouwen kan de bouwsector ook op andere manieren bijdragen aan toekomstbestendige woningen. Hierbij speelt de opgave van **bodemdaling** een grote rol. Het Groene Hart kampt met verzakking van de ondergrond door processen als veenoxidatie. Hiertegen wordt al actie ondernomen met de Regio Deal. Er zal vraag ontstaan naar het verstevigen van de woningen die bedreigd worden door verzakking. Ook zal er wateradaptief gebouwd moeten worden wanneer in de toekomst het waterpeil mogelijk verhoogd wordt als remedie tegen bodemdaling.

Een andere opgave die hoort onder de categorie toekomstbestendige bouw is **verduurzaming**. Niet alleen de bouwkundige kwaliteit van de woningen biedt perspectief voor de verdien capaciteit van de bouwsector, maar ook het verhogen van de energieprestaties.

Het meest kansrijk zijn projecten waar schaalvoordelen bereikt kunnen worden door in één keer beide opgaven aan te pakken. Hier ligt voor de gemeente en EBDA, in samenwerking met de provincie, een coördinerende opgave. Het moge in ieder geval duidelijk zijn dat de Alphenese bouwsector een belangrijke samenwerkingspartner is in het vraagstuk.

3. Hoogwaardige transport en logistiek

Ten derde zien we een cluster van kansrijke activiteiten ten aanzien van transport en logistiek. De SWOT-analyse en informatie in de bijlagen tonen aan dat Alphen aan den Rijn een zeer sterk competitief voordeel heeft in de logistieke sector, door de juiste vestigingskwaliteiten.

De transport en logistiek van de toekomst zijn afhankelijk van schonere en slimmere voertuigen. Moderne, geautomatiseerde distributiecentra maken hub-and-spoke bezorgnetwerken mogelijk waarbij last-mile distributie plaatsvindt met kleinschalige, schone stadsdistributie. Daardoor krijgt ook de transport en logistiek sector te maken met circulariteit/duurzaamheid en digitalisering/automatisering.

Vergroening van de logistiek is mogelijk door schaalvergroting, gebruik van biobased verpakkingen en vervoer op waterstof, elektriciteit en biomassa.

Bovendien wordt de logistiek steeds meer technologie-intensief en is dat juist een bron van werkgelegenheid voor zowel laagopgeleiden als hoogopgeleiden. We zien “digitalere” logistieke bedrijven, die ook anders omgaan met oplossingen in duurzaamheid. Deze mindshift kan leiden tot een logistieke sector met een schoner en arbeidsintensiever profiel, en dus aantrekkelijker als onderdeel van een innovatief vestigingsklimaat. Met veranderende en in elkaar overvloeiende (verticale integratie) groothandels, distributie- logistieke en detailhandelsactiviteiten. En kan de werkgelegenheid per m² BVO van een e-fulfilment distributiebedrijf een factor 5 tot 12 hoger zijn – afhankelijk van de concrete invulling – dan die van een “traditionele” distributievevestiging (zie ook tabel 4.1 op pagina 34 van de bijlage). Een voorbeeld van e-fulfilment distributie is een internetwinkel die gebruik maakt van een modern technologie-intensief distributiecentrum van waaruit schone, duurzame last-mile stadsdistributie plaatsvindt (CityHub acht concept).

We zien daarom grote mate van potentie in een gecombineerde **Smart Logistics, Smart Industry en circulaire hub** in Alphen aan den Rijn. Vanuit economisch/bereikbaarheidsoogpunt is een grootschalige ontwikkellocatie direct ten zuiden van de N11

goed voorstelbaar. Zo'n locatie heeft een werkgelegenheidspotentie van mogelijk meerdere duizenden arbeidsplaatsen¹, indien goed ingericht. Maar ook is duidelijk dat dit een uitdaging is gezien de ligging in het Groene Hart.

4. Kennis en expertise op het gebied van circulariteit, logistiek en bodemdaling

Niet alleen in termen van tastbare economische (producerende en exporterende) activiteiten zien we kansen om de genoemde uitdagingen als circulariteit en bodemdaling om te zetten in verdien capaciteit. Dat geldt evenwel voor de ontwikkeling van kennis en expertise. Voordat bedrijven – om een voorbeeld te noemen – nieuwe circulaire technieken of nieuwe klimaatadaptieve bouwtechnieken kunnen toepassen, dienen deze eerst ontwikkeld en getest te worden. Het ontstaan van een **expertisecentrum** rondom circulariteit kan het verdienmodel voor de hele sector sterk ten goede komen.

5. Diensteninnovatie met digitalisering en automatisering

Digitalisering en automatisering kwamen al aan bod bij de logistiek, maar ook andere sectoren krijgen er steeds meer mee te maken. Met name de zorg en welzijnssector is sterk aanwezig in de gemeente Alphen aan den Rijn en brengt ook innovaties voort (zie bijlage). Verdere verdien capaciteit in de zorg en welzijnssector is bijvoorbeeld gelegen in toepassing

¹ Rekenvoorbeeld: een locatie van 50 hectare met 50% nvo/bvo levert met e-fulfilment distribubedrijven (gemiddeld 17.5 wp per 1000 m2 nvo) mogelijk 4.000-4.500 arbeidsplaatsen op.

van **e-health** (o.a. monitoring van de gezondheid van patiënten en burgers op afstand en zorgrobots. Ook met ICT zijn cross-overs zoals **big data analyse** in de gezondheidszorg kansrijk.

6. Leisure

In Alphen aan den Rijn zijn initiatieven gaande om een impuls aan recreatie en toerisme in de gemeente te geven. Dit sluit nauw aan op de beleveniseconomie. Alphen aan den Rijn kan dit het beste combineren met cultuur, sport en recreatie. Met name recreatie in de natuurgebieden rondom Alphen aan den Rijn biedt kansen voor groei.

Cross-overs

Samenvattend zijn er in de zes clusters de volgende kansrijke cross-overs te benoemen voor Alphen aan den Rijn:

- Circulaire landbouw;
- Circulaire sierteelt;
- Circulair en toekomstbestendig bouwen en renoveren;
- Smart logistics, met name rondom e-fulfilment;
- Kennis- en expertiseontwikkeling op bovengenoemde thema's;
- Diensteninnovatie (met name e-health en big data analyse);
- Natuurrecreatie in combinatie met leisure activiteiten.

Beleidschandvatten

De SWOT-analyse geeft een goed beeld van de sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen per thema. De synthese van het voorgaande hoofdstuk geeft vervolgens de clusters aan met de meeste verdien capaciteit. De zes categorieën die daaruit naar voren kwamen zijn in feite al een belangrijk onderdeel van onze conclusie. Maar wat moeten de EBDA en gemeente Alphen aan den Rijn nu gaan doen; waar op inzetten? Dit presenteren we vier actielijnen, waarin we concrete handvatten voor beleid geven.

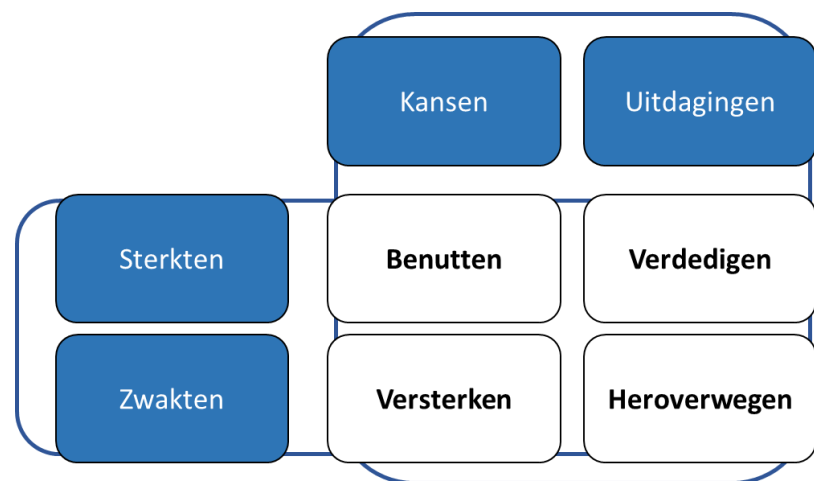
We onderscheiden vier actielijnen, namelijk benutten, verdedigen, versterken en heroverwegen.

Benutten: Als er zich in de externe omgeving kansen voordoen op het terrein waar de gemeente sterk in is, dan dienen deze kansen te worden benut.

Verdedigen: Wanneer zich in de externe omgeving bedreigingen voordoen, maar de gemeente is op het betreffende terrein sterk, dan kan de gemeente zich tegen deze bedreigingen verdedigen.

Versterken: Als er zich in de externe omgeving kansen voordoen, terwijl de gemeente op het betreffende terrein niet sterk of zelfs zwak staat, dan dient het zich op dit onderwerp te versterken.

Terugtrekken/heroverwegen: Wanneer er zich een bedreiging voordoet op een terrein waar de gemeente nu al niet sterk in is, dan is het niet verstandig hier veel energie in te steken. De combinatie van de interne en externe omgeving staat schematisch weergegeven in onderstaande figuur.

Strategie 'Benutten'

Alphen heeft meer economische kansen op basis van de centrale ligging voor logistiek en distributie, dan thans worden benut. Nieuwe “**e-driven**” **distributie** is schoon, en mits professioneel opgezet, duurzaam in de afwikkeling van de bijbehorende transportstromen en in sociaaleconomische zin. Een voorbeeld is een internetwinkel die gebruik maakt van een modern technologie-intensief distributiecentrum van waaruit schone, duurzame last-mile stadsdistributie plaatsvindt (CityHub achtig concept).

In termen van werkgelegenheid kan bijvoorbeeld een e-fulfilment bedrijf 5 tot 12 keer zo veel arbeidsplaatsen per m² BVO bieden dan een traditionele distributievestiging. Bovendien is de economische toeleveringsmultiplier is met circa 0,7 (elke directe baan genereert 0,7 extra baan in toeleverende sectoren) hoger dan voor andere dienstverlenende sectoren. Met zijn multimodale ontsluiting biedt Alphen ook duidelijke meerwaarde voor een duurzame invulling van deze economische kansen.

Belangrijke randvoorwaarden voor het inspelen op deze kansen zijn het tijdig om- en bijscholen werkzoekenden, het creëren van voldoende ruimte voor deze bedrijven (op de meest geschikte locaties), een scherpe en selectieve marktbe werkingsstrategie (die ervoor zorgt dat alleen de beste (“e-driven”) logistieke bedrijven voor Alphen kiezen).

Ook het beantwoorden van ruimtelijke voorwaarden is belangrijk, zoals een netwerk voor elektrisch transport en zo veel mogelijk groene energieopwekking in de regio. Voor het benutten van de kansen is het tevens nodig dat er voldoende geschikte ruimte voor bedrijvigheid wordt gereserveerd. Momenteel is er voor logistiek weinig uitbreidingsruimte beschikbaar – maar ook in algemene zin zien we op de middellange termijn de noodzaak voor extra bedrijfskavels.

Deze strategie kan goed gecombineerd worden met de groei van circulaire economische activiteiten (zie strategie Versterken). Dit kan bijvoorbeeld tot uiting komen in een gecombineerde **smart logistics, smart industry en circulaire hub** in Alphen aan den Rijn. Dit kan veel werkgelegenheid opleveren – zie ook de case study Tilburg Wijkevoort – maar vereist ook serieuze reservering van ruimte: in de orde van grootte 40-50 hectare.

Strategie 'Versterken'

Voor al het **innovatie- en vestigingsklimaat** zou verder versterkt moeten worden om de (latente) kansen die hierin liggen te kunnen faciliteren. Zo is er momenteel geen sprake van een afdoende ecosysteem dat innovatie daadwerkelijk stimuleert.

In de eerste plaats is het belangrijk dat ondernemend Alphen aan den Rijn elkaar weet te vinden. We raden een bewezen

platform aan dat dit kan faciliteren: de zogenaamde **thematafels**. Dit zijn platforms waarin bedrijven met een gezamenlijk *doch specifiek* doel zich verenigen. Om samen een strategische agenda vast te stellen, om nieuwe manieren van financiering te verkennen, om te kunnen innoveren, enzovoort. In andere regio's in Nederland is duidelijk geworden dat dit het beste sectoraal (en waar mogelijk zelfs cross-sectoraal) aangepakt kan worden. Zo kan gedacht worden aan een thematafel transport en logistiek, een thematafel bouw, of zelfs een thematafel circulariteit. Er ligt een verantwoordelijkheid voor de EBDA om deze thematavellen te coördineren en bedrijven te prikkelen voor deelname.

Een belangrijke stimulans voor bedrijvigheid en innovatie is het bieden van een omgeving waar dit mogelijk gemaakt wordt. Alphen aan den Rijn beschikt momenteel al over iFlow, het ondernemingshuis waar bedrijfsruimte gehuurd kan worden en waar lezingen en vergaderingen gehouden kunnen worden. Hierin ligt een perfecte kans om iFlow naar een hoger niveau te brengen, door bijvoorbeeld nog meer in te zetten op samenwerking/verbinding tussen ondernemers en kennis- en onderwijsinstellingen rondom de belangrijke opgaven. Ook is het kansrijk om van iFlow een **business incubator** te maken. Momenteel werkt iFlow al samen met VOA Businessschool. Het heeft veel potentie om dit verder te intensiveren, zodat er bijvoorbeeld structureel een ondernemerscoach aanwezig is, en

mogelijkheden voor financiering van veelbelovende ideeën en startups.

Het verder laten groeien van **circulaire bedrijvigheid** in Alphen aan den Rijn is de derde mogelijkheid om de economie te versterken. Alphen aan den Rijn heeft op dit moment enkele zeer innovatieve circulaire bedrijven in de gemeente (RetourMatras, Decaprint & Drukkerij Holland, Grimbergen Industrial Systems en LessGo), maar deze soort bedrijvigheid is in de gemeente in totaliteit geen grote groep. De aanwezigheid van deze bedrijven, in combinatie met het ontwikkelen van nieuwe werklocaties, kan nieuwe bedrijven aantrekken die ook opereren op het gebied van circulariteit en duurzaamheid. Dit kan resulteren in meer werkgelegenheid en het eventueel uitgroeien tot een circulair -en duurzaamheidscluster. Tevens biedt de centrale locatie van Alphen aan den Rijn ten opzichte van de Randstad de mogelijkheid om een rol te spelen in het verwerken van de eindproducten en 'afval' uit de grote steden, nu en in de toekomst.

Ook de werking van de lokale/regionale **arbeidsmarkt** van Alphen aan den Rijn moet worden versterkt. De lokale arbeidsmarkt is krap, en bedrijven geven aan dat dit hun groei remt. Verder zien we dat 28% van de werknemers in de regio werkt in een sector waar momenteel krimp wordt verwacht en dat binnen de gemeente ruim 8.000 ZZP'ers werken die in deze tijd mogelijk minder opdrachten hebben.

Tegelijkertijd groeit de komende jaren de beroepsbevolking in absolute aantallen. Het is de uitdaging om deze groep, die deels te maken heeft met dreigend baanverlies, te matchen aan bedrijven die door een krappe arbeidsmarkt niet kunnen groeien. De begeleiding van werk-naar-werk en om- of bijscholing is hiervoor een vereiste factor. De sectoren met personeelstekorten (waaronder techniek, bouw, greenport en zorg) moeten hierbij het doel zijn.

Een bijkomende aandachtspunt is dat ongeveer 60% van de mensen met een bijstandsuitkering geen startkwalificatie heeft. Bekeken dient te worden in hoeverre deze mensen zijn om te scholen tot mbo-niveau 2. De uitstroom op het mbo is momenteel te laag om de behoefte op de arbeidsmarkt te voorzien en de prognose is dat de uitstroom de komende jaren daalt. Om in de behoefte op de arbeidsmarkt te voorzien, dient dus breder gekeken te worden dan alleen het onderwijs: focus ook op herintreders, krimpsectoren, statushouders, mensen met afstand tot de arbeidsmarkt of met een bijstandsuitkering.

Strategie 'Verdedigen'

Bij 'verdedigen' gaat het om het voorbereiden van interne sterkten op bedreigingen vanuit de omgeving. Eén van de belangrijkste uitdagingen waar het Groene Hart – en daarmee ook de gemeente Alphen aan den Rijn – mee te maken heeft is bodemdaling. Het is bijvoorbeeld de vraag op welke manier de

land- en tuinbouw en bouwnijverheid zich kunnen aanpassen aan de gevolgen van bodemdaling en zich hiertegen wapenen.

Een mogelijke aanjager van dit mitigatieproces is het oprichten van een **expertisecentrum duurzaamheid en circulariteit** waarin innovatie wordt versneld en kennis wordt verzameld en gedeeld (opleiding en bijscholing). Hiermee kan het bedrijfsleven (in samenwerking met de gemeente en EBDA) een leidende rol krijgen in dit onderwerp, en het gelijk toepassen op de eigen bodemdaling en noodzaak tot vergroening/ verduurzaming. Bijvoorbeeld met kennisontwikkeling op het vlak van bodembestendig bouwen: hoe kunnen woningen in het Groene Hart zo goed klimaatadaptief gebouwd worden? Hoe kunnen de openbare ruimte en bestaande woningbestand tegen bodemdaling beschermd worden? Wanneer bestaande woningen niet meer voldoende aangepast kunnen worden, is sloop/nieuwbouw noodzakelijk en hier liggen kansen voor circulair bouwen.

Maar ook in de land- en tuinbouw – andere sterke troef – van de gemeente liggen kansen voor kennisontwikkeling rondom circulariteit: hoe benut je reststromen zo goed mogelijk voor extra productieve teelt van gewassen, en hoe kunnen nieuwe producten uit de reststromen (van land- en tuinbouw) ontwikkeld worden?

Strategie 'Heroverwegen'

Ten slotte zien we een thema waaraan de gemeente Alphen aan den Rijn en het PReT een forse boost willen geven: namelijk **recreatie en toerisme**. Hierbij wordt ingezet op het stimuleren van recreatie en toerisme in zowel de kern van Alphen aan den Rijn als de bekende attracties en het buitengebied.

De gemeente Alphen zet met haar toeristisch beleid dus breed in. Wij adviseren om ten aanzien van recreatie en toerisme gerichtere keuzes te maken. Alphen aan den Rijn heeft met haar groenblauwe infrastructuur een groter competitief voordeel dan met haar stadskern. Inzetten op het verder aantrekkelijk maken van natuurrecreatie en -toerisme in de gemeente (of zelfs de aandacht verschuiven richting de overige beleidshandvatten) is ons inziens het meest kansrijk.

Slotbeschouwing

Dit inhoudelijke fundament geeft aan dat de gemeente Alphen aan den Rijn een goede uitgangspunt heeft om de economie verder te versterken. Dit kan door focus aan te brengen in het nu 'brede beleidspallet', en gericht in te zetten op moderne 'e-driven' vormen van logistiek en een ecosysteem voor circulaire economie (inclusief expertisecentrum) te ontwikkelen. Focus verder op versterking van de groenblauwe structuur, en minder op de kern. Zet tevens in op een afdoende ecosysteem dat

innovatie daadwerkelijk stimuleert door bedrijven uit complementaire sectoren bij elkaar te brengen.